

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Mikkelin seudun palvelukohteiden opastussuunnitelma

Tomi Kärnä (toim.)

13/2010

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen julkaisuja

Mikkelin seudun palvelukohteiden opastussuunnitelma

Tomi Kärnä (toim.)

13/2010

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja
ympäristökeskuksen julkaisuja

ISSN-L 1798-8055
ISSN 1798-8055 (painettu)
ISSN 1798-8063 (verkkajulkaisu)

ISBN 978-952-257-208-0 (painettu)
ISBN 978-952-257-209-7 (PDF)

Valokuvat Tomi Kärnä
Taitto Mervi Koivula

Painopaikka
Kopijyvä
Kuopio 2010

Julkaisua saatavana:

Pohjois-Savon ELY-keskus, liikenne ja infrastruktuuri

Pohjois-Savon ELY-keskus
PL 1117 (Kirkkokatu 1)
70101 Kuopio
Puhelinvaihte 020 63 60080

ESIPUHE

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia. Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

Vuonna 2007 palvelukohteiden viitoitusuudistuksessa laajennettiin opastusmerkeissä ruskean värin käyttöä, lisättiin kohdetunnuksen määrää ja otettiin käyttöön uusia opastusmerkkejä. Myös palvelukohteiden viitoitusohjeita ja yleisiä viitoitusperiaatteita tarkistettiin.

Suunnitelman tavoitteena on saada alueelle yhtenäinen, selkeä ja ajallisesti kestävä palvelukohteiden viitoitusjärjestelmä, joka helpottaa tienkäyttäjää löytämään tarvitsemansa palvelut. Suunnittelualue käsittää Mikkelin kaupungin ja Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan ja Ristiinan kunnat.

Suunnitelmaa laadittaessa on käytetty Tiehallinnon vuonna 2007 uusittuja ohjeita ”Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelma laatiminen” ja ”Palvelukohteiden viitoitus”.

Suunnitelman projektiryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet:

Raimo Kaikkonen, puh. joht.	Pohjois-Savon ELY
Arto Huuskonen	Pohjois-Savon ELY
Harri Hyyryläinen	Pohjois-Savon ELY
Anu Yli-Pyky	Mäntyharjun kunta
Pia Tuunanen	Pertunmaa
Sirpa Pyrhönen	Ristiinan kunta
Hannele Hynninen	Mikkelin seudun elinkeinoyhtiö
Mervi Sensio	Pohjolan Talli Tmi
Heikki Isokääntä	Hirvensalmen kunta
Paula Pylvänäinen	Kangasniemen kunta
Maiju Kaitainen	Mikkelin kaupunki
Hanna Makkula	Etelä-Savon maakuntaliitto
Tuula Vainikka	Puumalan kunta
Heikki Piironen	Mikkelin seudun elinkeinoyhtiö
Seppo Avikainen	Rakennusliike Avikainen Oy
Markku Kivisaari	Okseri Oy
Tomi Kärnä	Destia Oy

Projektiryhmä on pitänyt kaksi kokousta. Marraskuussa 2010 on pidetty palvelukohdeyrittäjille ja sidosryhmille tarkoitetut esittelytilaisuudet Mäntyharjulla, Puumalassa ja Mikkelissä.

Suunnitelman laatijana ja projektiryhmän sihteerinä on toiminut Destia Oy, jossa suunnittelutyöstä on vastannut Tomi Kärnä.

Kuopio joulukuussa 2010

Pohjois-Savon ELY, liikenne ja infrastruktuuri

Sisältö

ESIPUHE	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Palvelukohteiden opastusjärjestelmä	5
1.2 Palvelukohteiden opastusmerkit	6
1.3 Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma	8
2 SUUNNITTELUALUE	10
3 OPASTUKSEN NYKYTILA	12
3.1 Nykyinen palvelukohteiden viitoitus	12
3.2 Huomioita palvelukohteiden viitoituksesta	12
4 PALVELUKOHTEIDEN OPASTUS	14
4.1 Opastuksen yleisperiaatteet	14
4.2 Suunnitelman laatiminen ja sisältö	15
4.3 Suunnitelman sisältö palvelukohdetyypeittäin	21
5 OPASTUSLUPAMENETTELY	35
6 OPASTUSSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA YLLÄPITO	37
LÄHTÖAINEISTO	38
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Tällaisia ovat esim. hotellit, retkeilymajat, leirintäalueet, kahvila- ja ravintolapalvelut, erilaiset aktiviteetit ja nähtävyydet. Myös paljon liikennettä aiheuttavat kohteet, kuten uimapaikat, museot, huvipuistot ja laskettelukeskukset on opastettu opastusmerkein. Palvelukohdetunnuksin opastetaan lisäksi yleiseen turvallisuuteen ja matkailuun liittyviä palveluita, joita ovat esim. ensiapu, huoltamo ja levähdysalue. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia. Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

1.1 Palvelukohteiden opastusjärjestelmä

Maantiellä viitoituksen tarkoituksena on yhdessä asianmukaisen tiekartan kanssa, johon tienkäyttäjä tutustuu ennen matkalle lähtöä, opastaa tienkäyttäjä kohteeseen edullisinta reittiä. Palvelukohteiden viitoitus täydentää reittiopastusta osoittamalla tienkäyttäjälle tämän matkan aikana tarvitsemia palveluja. Opastusjärjestelmän rakenne muodostuu kolmesta tasosta (kuva 1-1).

Ensimmäinen taso

Tiekartat ja tieverkon viitoitus

Tienkäyttäjä suunnistaa tieverkolla tiekartassa esitettyihin kohteisiin vertailemalla tiekarttaa ja tieverkon viitoitusta toisiinsa. Suunnistaminen tieverkolla on mahdollista tunnistamalla tienviitoista tiekartalla esiintyvät tienumerot ja maantieteelliset erisnimet.

Toinen taso - Opastuspaikat

Tienkäyttäjä suunnistaa tiekartalle merkittyyn tai viitoitettuun opastuspaikkaan halutessaan monimuotoisempaa ja tarkempaa tietoa sijaintiympäristönsä palveluista ja kohteiden sijainnista kuin mitä tiekartta tarjoaa. Opastuspaikkaan saapuessaan tienkäyttäjä kohtaa vähintään ulko- tai sisätiloihin sijoitetun alueellisen opastuskartan (opastuspiste) tai sisätiloihin sijoittuvan interaktiivisen opastuspäätteen tai matkailuneuvontapisteen (opastustoimisto).

Opastuspaikkojen tehtävä on opastaa tienkäyttäjä sille tielle, josta lopulliseen määränpään käännetään. Hyvin varustetusta opastuspaikasta tienkäyttäjä voi ottaa mukaansa alueen matkailupalveluja esittelevän kartan, joka toimii varmistuksena matkalla perille.

Kolmas taso - Lähiviitoitus

Tienkäyttäjä ohjataan perille kohteeseen lähiviitoituksella. Lähiviitoituksen perustyökaluja ovat osoitejärjestelmää tukevat tien- ja kadunnimikilvet sekä lähi-, paikallis- ja erityiskohteita osoittavat tienviitat, joita täydennetään tarvittaessa palvelukohteiden opastusmerkeillä ja erilaisilla toimintoja kuvaavilla osoiteviitoilla.

Kuva 1-1. Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne (Lähde: Liikenneviraston ohjejulkaisu: Palvelukohteiden viitoitus).

1.2 Palvelukohteiden opastusmerkit

Käytettävät liikennemerkit ja tunnukset

Tienkäyttäjille tarkoitettuja palveluja osoitetaan tieliikenneasetuksen mukaisilla (kuva 1-2)

- palvelukohteen A- ja B-tyypin opastustauluilla
- palvelukohteen erkanemisviitalla
- palvelukohteen osoiteviitalla
- palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä ja
- matkailutiemerkeillä.

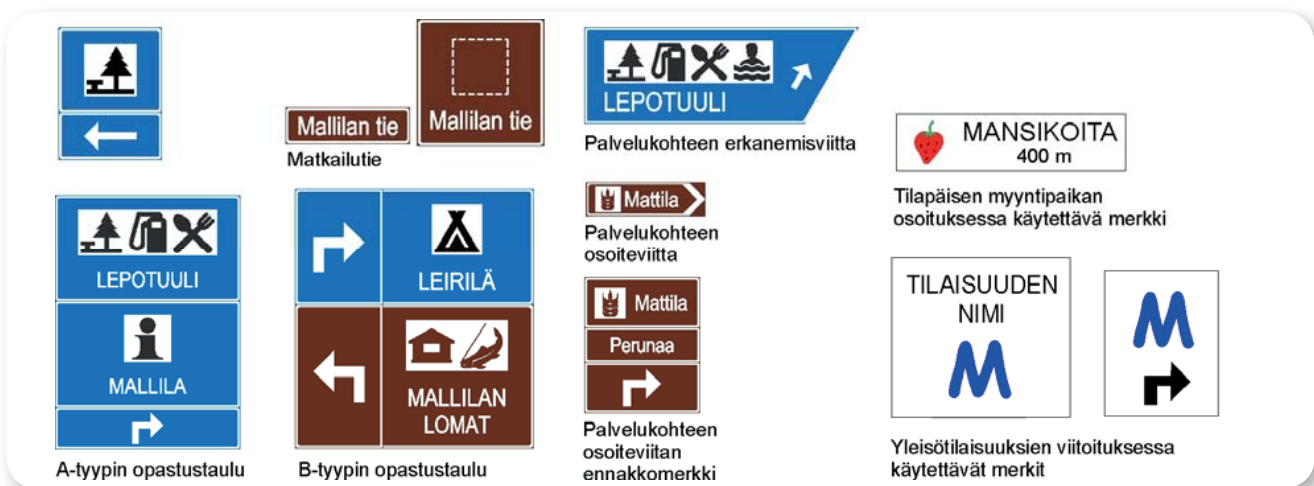
Palvelukohteen opastustauluja käytetään kauempana tapahtuvaan opastukseen mm. silloin, kun reitti opastettavaan kohteeseen kääntyy risteyksissä.

Palvelukohteen osoiteviittaa ja sen ennakkomerkkiä käytetään lähiopastuksena osoittamaan kohteeseen johtavaa liittymää.

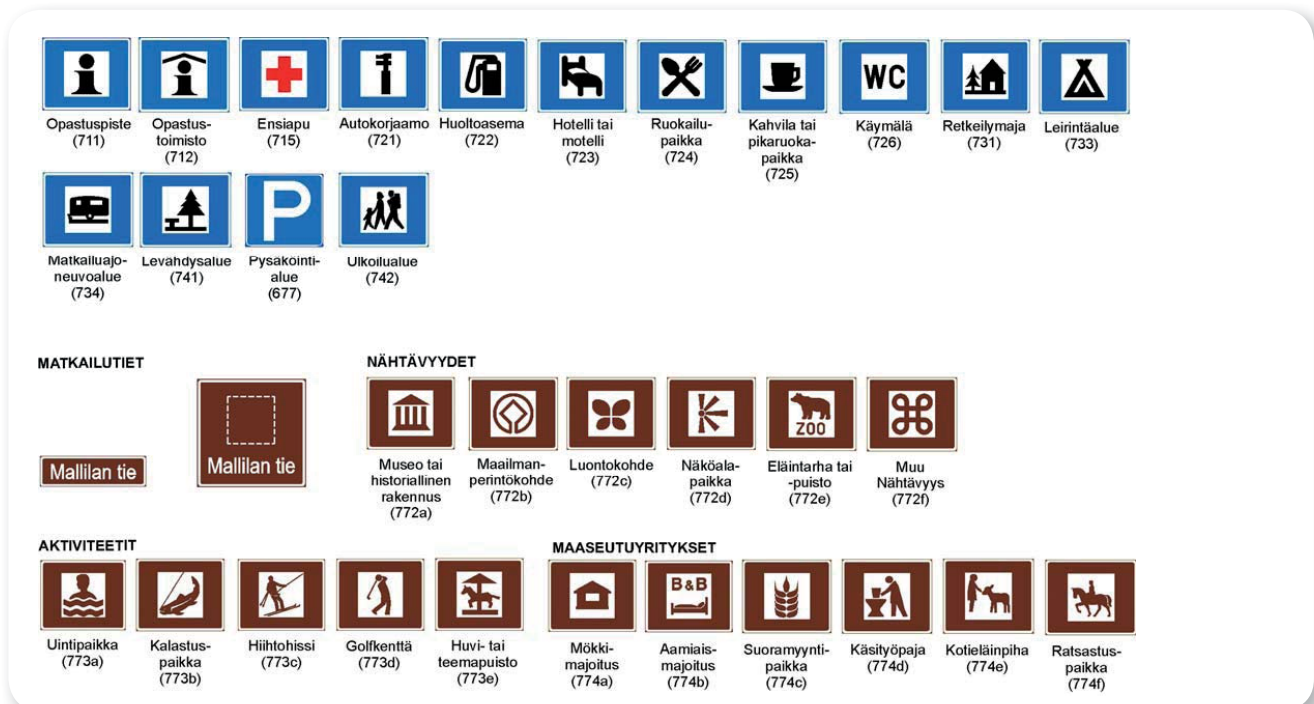
Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään tieliikenneasetuksen mukaisia tunnuksia (kuva 1-3).

Merkkien ja tunnusten käyttöä on käsitelty tarkemmin Liikenneviraston ohjeessa *Palvelukohteiden viitoitus*.

Samassa pystytystelineessä voi olla yleensä enintään kolmen kohteen opastus. Saman pystytystelineen taulussa voidaan esittää yhteensä enintään kymmenen tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa, joita ovat tunnukset, nuolet, nimet, aukioloajat ja etäisyydet.

Kuva 1-2. Palvelukohteen viitoituksessa käytettävät liikennemerkit.

Kuva 1-3. Palvelukohteen viitoituksessa käytettävät tunnukset.

Käytettävät värit

Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään sinistä ja ruskeaa pohjaväriä. Sininen on perusväri osoitettaessa kaikille tienkäyttäjille, kuten matkailijoille, ammattiautoilijoille ja liikematkustajille tarkoitettua yleisesti matkoihin liittyvää palvelua (päätoiminnon tunnus 711 - 742). Ruskea on perusväri osoitettaessa vapaa-ajan matkailuun liittyvää palvelua (päätoiminnon tunnus 771 - 774).

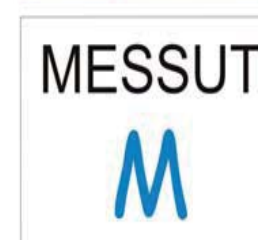
Opastusmerkeissä voidaan tarvittaessa yhdistää sekä sinistä että ruskeaa perusväriä (kuva ohessa). Tarkemmin värien käytöstä eri tilanteissa on ohjejakaisussa *Palvelukohteiden viitoitus*.

Palvelukohteiden opastusmerkkiuudistus vuonna 2007

Vuonna 2007 tehtiin laaja opastusmerkkiuudistus. Merkittävimmät muutokset olivat:

- Palvelukohteiden opastuksessa otettiin käyttöön runsaasti uusia tunnuksia (esim. museo tai historiallinen rakennus, luontokohde, näköalapaikka, eläintarha tai -puisto, golf-kenttä, huvi- ja teemapuisto, aamiaismajoitus, suoramyyntipaikka, käsityöpaja, kotieläinpiha ja ratsastuspaikka).
- Opastusmerkeissä otettiin käyttöön ruskea pohjaväri vapaa-ajan matkailuun liittyville palveluille.
- Uutena liikennemerkinä otettiin käyttöön ruskeapohjainen palvelukohteen osoiteviitta ja sen ennakkomerkki, jossa voidaan esittää yksi ruskeapohjaisen merkkiryhmän tunnus.
- Aiemmin kokeilulupiin perustunut matkailuteiden viitoitus virallistettiin. Matkailutietunnusta on jatkossa mahdollista käyttää yksittäisen palvelukohteen tai matkailutieinformaatiota sisältävän opastuspaikan opastuksessa.
- Aiemmin maaseutuyritysten opastuksessa käytetty mustapohjainen ”tähtämerkki” jäi pois ja maaseutuyritysten viitoitus tapahtuu jatkossa ruskeapohjaisten tunnusten avulla.

Palvelukohteiden viitoitus tulee muuttua uusien käytäntöjen mukaiseksi vuoden 2013 loppuun mennessä. Opastuspaikkojen viitoitus on uusittava jo vuoden 2009 loppuun mennessä.

1.3 Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma

Palvelukohteiden alueellisia opastussuunnitelmia tehdään kolmella tasolla:

1. Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

- Maakuntaa tai vielä laajempaa aluetta käsittävä opastussuunnitelma.

2. Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma

- Useita kuntia tai tiejaksoja käsittävä opastussuunnitelma.

3. Palvelukohteiden paikallinen opastussuunnitelma

- Esimerkiksi matkailu aluetta, kunnan keskustaajamaa tai ylipäättänsä paljon palveluja käsittävän alueen opastussuunnitelma.

Vuosina 2007 - 08 on laadittu Etelä-Savon maakunnallinen palvelukohteiden opastussuunnitelma osana koko Kaakkois-Suomen suunnitelmaa. Näissä maakuntatason suunnitelmissa esitetyt periaatteet ja ratkaisut ovat ohjanneet tämän seututasoisen suunnitelman laadintaa (kuva 1-4).

Kuva 1-4. Valtakunnalliset ohjeet ja maakuntatasoinen opastussuunnitelma ohjaavat seututasoisen suunnitelman laadintaa.

Seutukohtaisen palvelukohteiden viitoitussuunnitelman tavoitteina on

- edistää palvelukohteiden viitoituksen yleisten tavoitteiden toteutumista
- aikaansaada suunnittelualueelle yhtenäinen, selkeä ja ajallisesti kestävä sekä helposti ymmärrettävä viitoitusjärjestelmä, jossa on otettu huomioon vuonna 2007 muuttuneet opastusmerkit
- varmistaa yrittäjien tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu viitoittamalla samantyyppiset palvelut samalla tavalla
- lisätä opastuksen uskottavuutta huolehtimalla siitä, että viitoitettavien palvelujen laatu vastaa viitoituksen perusteella saatua mielikuvaa
- helpottaa ELY-keskuksen lupakäsittelijöiden ja sidosryhmien tehtäviä opastusasioissa.

Seudullisessa opastussuunnitelmassa kartoitetaan kaikki viitoituskelpoiset palvelukohteet sekä inventoidaan kohteiden nykyinen viitoitus, täsmennetään yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin paremmin sopiviksi ja laaditaan kartoille alueellisten periaatteiden mukaiset opastusmerkkisuunnitelmat.

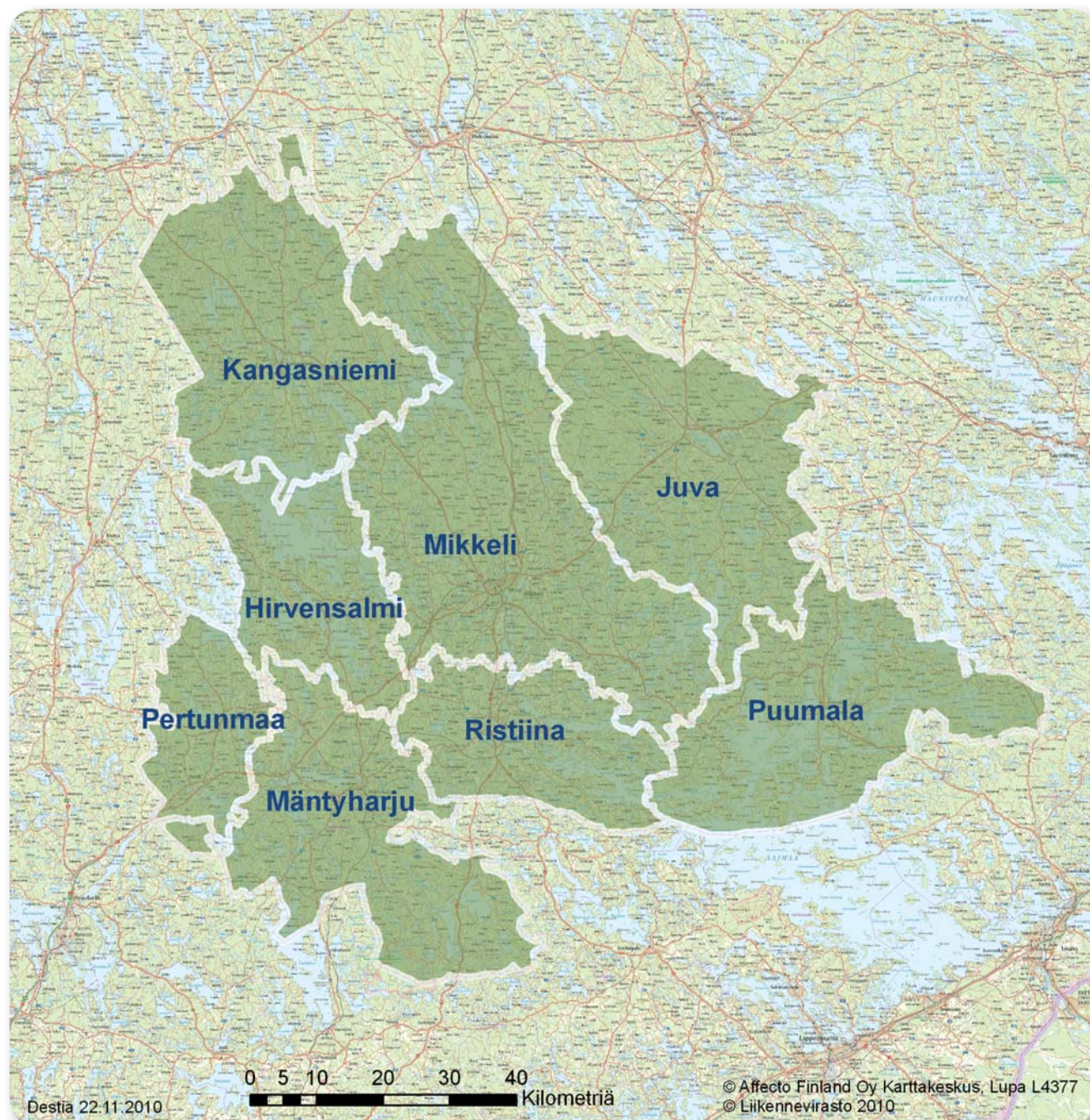
Suunnitelmassa esitetään, millaisin opastusmerkein ja kuinka kaukaa yksittäisen palvelukohteen opastus tulisi toteuttaa. Suunnitelma ohjaa palvelukohteiden opastuksen toteuttamista, mutta lopullisesti yksittäisen kohteen opastuksen toteuttaminen ratkaistaan asiaa koskevan lupahakemuksen perusteella, jolloin tarkistetaan lupapäätökseen vaikuttavien tietojen ajantasaisuus. Suunnitelman avulla palvelukohteiden haltijat voivat arvioida opastuksen toteutustapaa ja laajuutta. Suunnitelma nopeuttaa lupakäsittelyä.

Vaikka tietty palvelukohde on suunnitelmassa merkitty opastettavaksi, ei tämä edellytä opastuksen toteuttamista, vaan asia on palvelukohteen haltijan ratkaistavissa. Toisaalta se, että tiettyä palvelukohdetta ei ole merkitty suunnitelmassa opastettavaksi, ei välttämättä estä opastusluvan saamista varsinkaan, mikäli tilanne on muuttunut suunnitelman laatimisvaiheessa käytettävissä olleista tiedoista. Epäselvissä tapauksissa kannattaa ottaa yhteyttä ELY-keskuksen lupayhdyshenkilöön, joka voi arvioida tilanteen ja antaa ohjeita ennen lupahakemuksen laatimista.

2 SUUNNITTELUALUE

Suunnittelualue käsittää Mikkelin kaupungin ja Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan, Puumalan ja Ristiinan kunnat. Muut Etelä-Savon kunnat ovat sisältyneet vuonna 2008 valmistuneen Savonlinnan seudun ja vuonna 2009 valmistuneen Varkaus – Pieksämäki seudun palvelukohteiden opastussuunnitelmiin.

Suunnittelualueella asuu v. 2009 yhteensä noin 80 000 henkilöä. Suunnittelualueen väkimäärä kasvaa selvästi kesäkausina matkailijoiden ja kesäasukkaiden ansiosta.

Kuva 2-1. Mikkelin seudun palvelukohteiden opastussuunnitelman suunnittelualue.

Maanteitä suunnittelualueella on yhteensä 2700 km. Suunnittelualueen kautta kulkevia pääteitä ovat (kuva 2-2):

- Helsingin - Kuopion valtatie 5
- Kokkola - Nuijamaa valtatie 13
- Juva - Parikkala valtatie 14 (suunnittelualueella vain lyhyellä matkalla)
- Kotka – Mikkeli valtatie 15
- Mikkeli – Imatra kantatie 62
- Mikkeli – Suonenjoki kantatie 72

Pääteitä täydentää laaja seutu- ja yhdystieverkko.

Palvelukohteiden opastuksen toteuttamismahdollisuuksien kannalta maantiet on jaettu kolmeen ryhmään:

- moottoritie ja moottoriliikennetie
- valtatie ja kantatie
- seututie ja yhdystie.

Suunnittelualueella ei ole moottori- tai moottoriliikenneteitä, joilla palvelukohteiden opastuksen kannalta on tiukimmat periaatteet. Valta- ja kantateitä, joilla opastuskynnys on muuta tiestöä tiukempi, on yhteensä 450 km. Pääosa maantieverkosta yhteensä 2240 km on seutu- ja yhdysteitä, joille opastuksen järjestäminen on helpompaa.

Tämä suunnitelma koskee maanteitä eli Liikenneviraston vastuulla olevia teitä. Katuja ja yksityisteitä on käsitelty lähinnä tapauksissa, joissa maantieltä alkava viitoitus on tarpeen johtaa kadun tai yksityistien kautta.

Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Ristiinan taajamien pääväylät ovat Liikenneviraston vastuulla olevia maanteitä ja ovat siten käsitelty tässä suunnitelmassa. Muilta osin taajamien katuverkko on kuntien hallinnassa. Kadut eivät kuulu tämän suunnitelman piiriin kuin maanteiltä alkavan opastuksen jatkuvuuden varmistamiseksi. Kunnan toimiessa tienpitäjänä opasteiden pystyttämiseen tarvitaan kunnan lupa.

Kuva 2-2. Suunnittelualueen maanteiden toiminnallinen luokitus ja liikennemäärät.

3 OPASTUKSEN NYKYTILA

3.1 Nykyinen palvelukohteiden viitoitus

Nykyinen opastus on inventoitu suunnittelutyön maastokäyntien yhteydessä. Lisäksi alueelta on ollut käytettävissä Kaakkois-Suomen tiepiirin v. 2007 tekemän opastustaulujen inventoinnin digikuva-aineisto.

Suunnittelutyön aikana tehty inventointi koskee lähinnä maanteiden varsilla olevaa opastusta, joten pelkästään taajamien katuverkolla tai yksityisteillä olevilla opasteilla viitoitetut kohteet eivät sisälly kattavasti esitettäviin lukuihin. Nykytilan inventointi koskee opastustauluja ja potentiaalisiksi kohteiksi kartoitettujen kohteiden osoiteviitoja.

Suunnittelutyön yhteydessä on suunnittelualueella on kirjattu kaikkiaan noin 730 palvelukohtetta. Näistä nykyisellään 148 kohdetta on opastettu maanteillä olevilla opastustauluilla (taulukko 3-1).

Opastettuja kohteita on kunnittain seuraavasti:

- Hirvensalmi 5 kohdetta
- Juva 23 kohdetta
- Kangasniemi 15 kohdetta
- Mikkeli 49 kohdetta
- Mäntyharju 20 kohdetta
- Pertunmaa 10 kohdetta
- Puumala 14 kohdetta
- Ristiina 12 kohdetta

Päätunnuksen mukaan luokiteltuna yleisimpiä kohteita ovat:

- museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a) 16 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f) 13 kohdetta
- suoramyyntipaikka (tunnus 774c) 13 kohdetta
- mökkimajoitus (tunnus 774a) 13 kohdetta
- huoltoasema (tunnus 722) 12 kohdetta

Osoiteviitoin opastettujen kohteiden määrä on 70 kohdetta.

3.2 Huomioita palvelukohteiden viitoituksesta

Osa opasteista on melko iäkkäitä ja heikkolaatuisia eivätkä siten anna kovin houkuttelevaa kuvaa opastettavasta palvelusta. Vuonna 2007 käyttöön otettuja ruskeapohjaisia opasteita on toistaiseksi melko vähän, kaikkiaan kahdeksantoista kohteen opastuksessa.

Joidenkin opasteiden osalta on epävarmaa, ovatko palvelukohteet toiminnassa ainakaan opasteissa luovassa laajuudessa.

Joidenkin kohteiden opastuksen uusimisen yhteydessä tunnuksia ei ole tarkistettu vanhassa edelleen käytössä olevassa opastuksessa, vaan samaan kohteeseen opastavia tunnuksia saattaa olla rinnakkaisissa opasteissa.

Kaikkiaan maastoinventointi on antanut vaikutelman, että opasteiden läpikäynti ja tarvittavilta osin uusiminen on tarpeellista ja osalla merkeistä välttämätöntäkin ennen opastusmerkkiuudistuksen vuoteen 2013 ulottuvan siirtymäkauden päättymistä.

Mäntyharjulla Suittilahdessa valtatiellä 5 on tungosta opastettavista kohteista. Siellä yrittäjät ovat yhdessä hakeneet opastuksia samaan pystytystelineeseen, joka auttaa viitoituksen mahtumisessa liittymään.

Juvalla valtateiden 5 ja 14 liittymän lähistöllä erityisesti valtatie 5 varrella on tungosta opastettavista kohteista. Valtatie 5 varrella sijaitsevat huoltamot (neljä) kuormittavat opastuksellisesti liittymiä.

Taulukko 3-1. Nykyisin maanteiltä opastustauluin opastetut palvelukohteet kunnittain päätunnuksen mukaan.

Kunta									
Päätunnus	Pertun- maa	Mänty- harju	Ristiina	Hirven- salmi	Puumala	Mikkeli	Juva	Kangas- niemi	Yhteensä
711			1		1	3	1	1	7
712			1	1	1	1	1	1	6
715									
721						1			1
722	1	2	1		1	2	5		12
723		1	2	1		3			7
724		1	1			2			4
725	2					4	2	2	10
731			1			1	1		3
733	1	1			2	2	1	1	8
734									
742									
772a		2	1	2	1	7	2	1	16
772c		3				1		1	5
772d									
772f		1	1		1	4	2	4	13
773a	2					7	1		10
773b		1				3	1	1	6
773c						1	1		2
773d					1	1		1	3
773e						1			1
774a	2	2		1	3	2	2	1	13
774b		1	2				1	1	5
774c	2	4			2	3	2		13
774d					1				1
774e									
774f		1	1						2
Yhteensä	10	20	12	5	14	49	23	15	148

4 PALVELUKOHTTEIDEN OPASTUS

4.1 Opastuksen yleisperiaatteet

Palvelukohteiden opastuksessa käytetään:

- Opastustauluja yleensä silloin, kun kohdetta opastetaan kauempaa ja opastettava reitti kääntyy liittymissä.
- Osoiteviittaa ja mahdollisesti osoiteviitan ennakkomerkkiä kohteen lähiopastuksena.

Opastusetäisyyteen eli siihen, kuinka kaukaa opastus voidaan aloittaa, vaikuttavat:

- palvelukohteen luonne ja sisältö
- erilaiset palvelukohteet opastetaan eri tavoin (vrt. huvipuisto/mökki-majoitus)
- mm. laatutekijät, kapasiteetti ja kävijämäärä vaikuttavat
- sijainti suhteessa muihin vastaaviin palveluihin ("kilpailutilanne")
- esim. majoitus- tai ravitsemisliikkeistä opastetaan pääsääntöisesti lähimmät kohteet
- palvelukohteen sijainti ja tieluokka
- taajamissa opastus on rajatumpaa kuin muualla
- taajamien ulkopuolella tien luonne ja -luokka vaikuttavat opastukseen
- moottoritie ja moottoriliikennetie ovat rajatuimpia
- valtatiellä ja kantatiellä on rajoituksia
- seututiellä ja yhdystiellä voidaan opastaa etäämpää.

Muita opastuksessa käytettäviä periaatteita ovat:

- Palvelukohteiden opastusmerkeissä voi esiintyä vain opastuskriteerit täyttävien toimintojen tunnuksia riippumatta siitä, onko kyseessä kohteen pää- tai oheistoiminto. Pitkiä opastusetäisyyksiä käytettäessä opastuskriteerien tulee täytyä selkeästi.
- Tienkäyttäjä muodostaa mielikuvan palvelukohteesta viitoituksessa esitettyjen tunnusten perusteella. Tämän vuoksi kohteesta on löydettävä vähintään opastusmerkissä esitetyt palvelut kullekin palvelulle tyypillisenä ja säännöllisenä aukioloaikana.
- Toimintakauden päättyessä opastusmerkki tulee poistaa tai peittää. Yksittäinen tunnus tulee peittää silloin, kun sitä vastaavaa kausittaista palvelua ei ole tarjolla muun toiminnan jatkuessa.
- Palvelukohde viitoitetaan aina aloituskohdasta perille saakka.

Kuva 4-1. Esimerkki opastustaulusta (A-tyyppi).

Kuva 4-2. Esimerkki osoiteviitasta.

Kuva 4-3. Esimerkki osoiteviitan ennakkomerkestä.

Yksittäistä opastustaulua koskevia periaatteita:

- Palvelukohteen opastustaulussa voidaan esittää viitoitettavasta kohteesta enintään kolme tärkeintä viitoituskriteerit täyttävän palvelun tunnusta, jotka asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle.
- Liikenneturvallisuussyistä samassa pystytystelineessä voi olla enintään kolmen kohteen tai palvelun opastustaulut, joissa voidaan esittää yhteensä enintään kymmenen tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa.
- Liittymän yhdellä tulosuunnalla voi tieverkon viitoitukseen kuuluvan suunnistustaulun lisäksi olla palvelukohteen opastusmerkkejä enintään kahdessa pystytystelineessä, joista vain toisessa saa olla B-tyyppin palvelukohteen opastustauluja.

Pääteillä, joiden liittymissä saattaa olla ”ylitarjontaa” liittyvien teiden suunnassa oleviin kohteisiin, pyritään eri palvelukohteen opasteita yhdistämään samaan pystytystelineeseen. Tämän vuoksi on tavoiteltavaa, että yritykset jo opastuslupaa hakiessaan neuvottelevat yhteisten opastustaulujen toteuttamisesta.

Jos viitoitettavia palveluja on niin paljon, ettei kaikkien kohteiden opastusmerkkejä saada mahtumaan liittymän yhdellä tulosuunnalla kahteen palvelukohteen opastusmerkkejä sisältävään pystytystelineeseen, viitoitetaan palvelukohteet yleensä opastuspisteen kautta. Tällöin tienkäyttäjää opastetaan opastuspisteessä olevilla opastuskartoilla mahdollisimman monipuolisesti alueen palveluista, myös sellaisista, joita ei voida kohdekohtaisesti osoittaa palvelukohteen opastusmerkeillä.

4.2 Suunnitelman laatiminen ja sisältö

Suunnitelman pohjana on käytetty Liikenneviraston v. 2007 valmistunutta ohjetta *Palvelukohteen alueellisen opastussuunnitelman laatiminen*.

Palvelukohteen selvittäminen

Suunnitelman pohjaksi on koottu tiedot palvelukohteista, jotka saattavat tulla kysymykseen opastettavina kohteina. Tavoitteena on ollut saada kattava luettelo suunnittelualueen palvelukohteista.

Palvelukohdetiedot on koottu seuraavista lähteistä:

- Päälähteenä ovat olleet kuntien ylläpitämät yrityskisterit
- Kuntien internet -linkit ja esitteet alueen matkailukohteista
- Hyödynnetty vuosina 2007-08 laadittujen maakunnallisten opastussuunnitelmatöiden yhteydessä eri tahoilta koottu aineisto:
  - Museovirasto (*merkittävät museot, historialliset rakennukset ja muut historialliset nähtävyydet*)
  - Etelä-Savon taidetoimikunta (*merkittävät taiteelliset nähtävyydet*)
  - Etelä-Savon ympäristökeskus (*merkittävät luonnonnähtävyydet ja luontokohteet*)
  - Metsähallitus (*kansallispuistot, luontokeskukset sekä merkittävät luonnonsuojelu- ja ulkoilualueet*)
  - Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys - SUOMA ry (*kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden saaneet opastustoimistot*).
- Erilaiset matkailu- ja kuntaesitteet
- Projektiryhmän kuntayhdyskuntien tekemät täydennykset ja tarkistukset.

Palvelukohteista on koottu Excel-taulukko, joka sisältää yrityksen/kohteen nimi- ja osoitetiedot, kohteen palvelun sisältö (josta arvioitu päätunnus ja sivutunnukset), palvelujen määrä- ja laatutietoja sekä muuta opastuksen toteuttamiseen vaikuttavaa informaatiota. Tietoja on täydennetty maastokäyntien yhteydessä.

Osoitetietojen perusteella kohteet on paikannettu (haettu koordinaattitiedot) kohteiden sijoittamiseksi kartalle ja maastokäyntejä varten.

Suunnittelutyön pohjaksi on löytynyt runsaat 730 erilaista palvelukohdetta. Luettelo palvelukohteista on liitteenä 1. Yhteenveto suunnitelmassa käsitellyistä palvelukohteista on taulukossa 4-1.

Taulukko 4-1. Suunnittelualan palvelukohteet (potentiaaliset opastettavat kohteet) palvelun tyyppin (pätunnus) ja kunnan mukaan.

Kunta									
Pätunnus	Pertunmaa	Mäntyhärju	Ristiina	Hirvensalmi	Puumala	Mikkeli	Juva	Kangasniemi	Yhteensä
711			1		1	3	1	1	7
712	1	2	1	2	1	1	1	1	10
715	1	1	1	1	1	4	1	1	11
721	4	4	4	2	1	35	10	3	63
722	1	4	3	3	2	14	8	4	39
723		1	2	1		7	1		12
724	1	5	3	1	3	28	3	6	50
725	2	3	7	2	4	58	7	4	87
731			1			1	1		3
733	1	2			2	2	1	1	9
734				1					1
742	2	4			2	4	2		14
772a	1	4	3	5	4	14	8	3	42
772c		3		3	3	8	5	5	27
772d					1	1			2
772f	1	2	5	1	11	9	6	8	43
773a	5	10	1	1	1	19	12	1	50
773b		5	1	1		4	3	1	15
773c						1	1		2
773d		1			1	1		1	4
773e						1			1
774a	17	27	8	11	40	14	31	27	175
774b	1	2	2		6	1	9	4	25
774c	4	4		2	3	5	2	4	24
774d					2			1	3
774e						1			1
774f		2	2	1		2	2	2	11
Yhteensä	42	86	45	38	89	238	115	78	731

Kunnittain palvelukohteita on seuraavasti:

- Hirvensalmi 38 kohdetta
- Juva 115 kohdetta
- Kangasniemi 78 kohdetta
- Mikkeli 238 kohdetta
- Mäntyharju 86 kohdetta
- Pertunmaa 42 kohdetta
- Puumala 89 kohdetta
- Ristiina 45 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin päätunnuksen mukaisiin ryhmiin:

- mökkimajoitus (tunnus 774a)
175 kohdetta
- kahvila tai pikaruokapaikka (tunnus 725)
87 kohdetta
- autokorjaamo (tunnus 721)
63 kohdetta
- ruokailupaikka (tunnus 724)
50 kohdetta
- uintipaikka (tunnus 773a)
50 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f)
43 kohdetta.

Palvelukohteista suuri osa sijaitsee kaupunkien tai kirkonkylien taajama-alueella, jolloin maantieltä alkava opastustauluopastus ei yleensä tule kysymykseen. Suunnitelmaluettelossa sijaintitieto on tällaisten kohteiden osalta pyritty merkitsemään maantieopastuksen epäämisperusteeksi. Kadulta alkava opastus saattaa kuitenkin olla mahdollinen.

Opastussuunnitelman laatiminen

Suunnitelmaa laadittaessa on maastokäynnein pyritty tarkistamaan palvelukohteiden nykytila, toiminnan laajuus ja laatu sekä muut opastukseen vaikuttavat seikat. Maastokäyntien yhteydessä kohteita arvioitaessa on käytetty apuna projektiryhmän kuntajäsenten paikallistuntemusta.

Suunnitelmaluonnosten pohjalta on pidetty yrittäjille ja muille sidosryhmille tarkoitettua esittely- ja keskustelutilaisuuksia Mikkelissä, Puumalassa ja Mäntyharjulla. Näihin tilaisuuksiin osallistuneet noin 35 palvelukohteiden edustajaa ovat osaltaan tarkistaneet kohdetiedot ja tehneet esityksiä opastuksen järjestämiseksi. Esitykset on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon suunnitelmissa.

Kuva 4-4. Palvelukohteiden toiminta saattaa päättyä vuosien varrella.

Suunnitelman sisältö

Suunnitelma koostuu (liite 1):

- palvelukohdeluettelosta
- suunnitelmakartoista (7 kpl 1:150 000 karttoja ja 8 kpl tarkempia detaljikarttoja 1:20 000).

Palvelukohdeluettelo sisältää tiedot kohteista, palvelun sisällöstä (ehdotus viitoituksessa käytettäväksi päätunnukseksi ja sivutunnukseksi), esityksen opastuksen toteuttamistavasta (opastustaulut, osoiteviitta).

Suunnitelmakartat sisältävät esityksen opastettavista kohteista ja opastuksen laajuudesta. Kartoissa on eri väreillä kuvattu nykytilanne ja muutokset nykytilanteeseen.

Suunnitelman mukaan opastustauluin voidaan maanteiltä opastaa 166 kohdetta (taulukko 4-2), kun nykyisellään opastustauluin opastettuja kohteita on 148 kohdetta.

Taulukko 4-2. Opastustauluin opastettaviksi esitettävät kohteet palvelun tyypin (pätunnus) ja kunnan mukaan.

Pätunnus	Kunta								Yhteensä
	Pertunmaa	Mäntymäki	Ristiina	Hirvensalmi	Puumala	Mikkeli	Juva	Kangasniemi	
711			1		2	3	1	1	8
712	1	2	1	1	1	1	1	1	9
715						1			1
721									
722	1	2	1	1	1	4	5		15
723		1	2	1		3			7
724		1	2			2			5
725	2					4	2	2	10
731			1			1	1		3
733	1	1			2	2	1	1	8
734									
742									
772a	1	2	1	2	1	7	2	1	17
772c						1		1	2
772d									
772f	1	1			1	4	2	4	13
773a	2					7	1		10
773b		1				3	1	1	6
773c						1	1		2
773d		1			1	1		1	4
773e						1			1
774a	3	4	1	1	4	2	3	1	19
774b	1	1	2		2		1	1	8
774c	3	4			2	3	2		14
774d					1				1
774e									
774f		1	2						3
Yhteensä	16	22	14	6	18	51	24	15	166

Kunnittain kohteita on seuraavasti:

- Hirvensalmi 6 kohdetta
- Juva 24 kohdetta
- Kangasniemi 15 kohdetta
- Mikkeli 51 kohdetta
- Mäntyharju 22 kohdetta
- Pertunmaa 16 kohdetta
- Puumala 18 kohdetta
- Ristiina 14 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin arvioidun päätöksen mukaisiin ryhmiin:

- mökkimajoitus (tunnus 774a)
19 kohdetta
- huoltoasema (tunnus 722)
15 kohdetta
- suoramyyntipaikka (tunnus 774c)
14 kohdetta
- museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a)
17 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f)
13 kohdetta.

Suunnittelualueella on paljon osoiteviittaopastuksen kriteerit täyttäviä palvelukohteita. Nämä kohteet on esitetty suunnitelmakartoilla, mutta niille ei ole esitetty opastusreittejä, koska osoiteviitta tulee kohteen kohdalla lähimmälle yleiselle tielle. Osoiteviitalle voidaan tarvittaessa käyttää osoiteviitan ennakkomerkkiä, mikäli nopeusrajoitus on 80 km/h tai suurempi tai jos kohteeseen johtavasta liittymästä halutaan varoittaa ennakkoon.

Kuva 4-5. Mökkimajoitus on tyypillinen osoiteviittakohde. Uusien ohjeiden mukaan palvelukohteiden osoiteviitat ovat ruskeapohjaisia.

Osoiteviitalla ja tarvittaessa osoiteviitan ennakkomerkillä opastettavia kohteita on yhteensä 247 kohdetta (taulukko 4-3).

Kunnittain kohteita on seuraavasti:

- Hirvensalmi 20 kohdetta
- Juva 55 kohdetta
- Kangasniemi 20 kohdetta
- Mikkeli 52 kohdetta
- Mäntyharju 28 kohdetta
- Pertunmaa 23 kohdetta
- Puumala 35 kohdetta
- Ristiina 14 kohdetta

Eniten kohteita sisältyy seuraaviin arvioidun päätynuksen mukaisiin ryhmiin:

- mökkimajoitus (tunnus 774a) 83 kohdetta
- uintipaikka (tunnus 773a) 29 kohdetta
- muu nähtävyys (tunnus 772f) 24 kohdetta
- luontokohde (tunnus 772c) 18 kohdetta.

Taulukko 4-3. Osoiteviitalla ja tarvittaessa osoiteviitan ennakkomerkillä esitettävät kohteet palvelun tyyppin (päättynus) ja kunnan mukaan.

Kunta									
Päättynus	Pertunmaa	Mäntyharju	Ristiina	Hirvensalmi	Puumala	Mikkeli	Juva	Kangasniemi	Yhteensä
711									
712									
715	1	1	1	1	1	3	1		9
721	4	1	2			5	2		14
722									
723									
724									
725							1		1
731									
733									
734				1					1
742	2	4			2	3	1		12
772a			1	3	1	3	5	1	14
772c				2	2	7	3	4	18
772d					1	1			2
772f	1	1	5		9	2	3	3	24
773a	2	3	1	1		12	9	1	29
773b		2	1	1			2		6
773c									
773d									
773e									
774a	12	13	2	8	15	10	19	4	83
774b		1			3	1	7	3	15
774c	1	1		2	1	2		3	10
774d									
774e						1			1
774f		1	1	1		2	2	1	8
Yhteensä	23	28	14	20	35	52	55	20	247

Suunnitelman toteuttaminen

Suunnitelma on ohjeellinen. Lopullisesti opastuksen toteuttaminen, toteuttamistapa, opastuksen sisältö ja opastuksen laajuus ratkaistaan lupahakemusten käsittelyvaiheessa. Tällöin tarkistetaan kohdetta koskevien tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus. Suunnitelma helpottaa ja nopeuttaa lupahakemusten käsittelyä. Samalla se antaa luvan hakijalle käsityksen opastuksen mahdollisuuksista ja laajuudesta.

Suunnitelmassa on osoitettu kohteet, joiden opastus nähdään suunnitelman tekovaiheessa mahdolliseksi. Suunnitelma ei velvoita palvelukohteen haltijaa järjestämään opastusta, vaan tämä on yrittäjän tai muiden tahojen vapaassa harkinnassa.

Opastuksen lupamenettely ja opastuksen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty omassa kohdassaan.

4.3 Suunnitelman sisältö palvelukohdetyypeittäin

Seuraavassa käydään läpi suunnitelmaa palvelukohdetyypeittäin kohteen päätunnuksen mukaan ryhmiteltynä.

Kunkin tunnuksen osalta on koottu:

- Tunnuksen käyttöperiaatteet lyhyesti. Tarkemmin tunnuksen käyttöohjeet on kuvattu Palvelukohteiden viitoitus -ohjejulkaisussa.
- Palvelukohteiden opastuksen nykyinen tilanne.
- Opastussuunnitelman sisältö ja muutokset nykytilaan nähden.

Suunnittelualueella ei ole maailmanperintökohteita (tunnus 772b) ja eläintarhoja tai -puistoja (tunnus 772e), joten näiden opastusta ei ole käsitelty.

4.3.1 Opastuspiste (tunnus 711)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa opastuspiste, jossa on vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastuspisteenä voidaan osoittaa myös sellaiset miehityt opastustoimistot, joille ei ole myönnetty kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeutta.

Taajamassa oleva opastuspiste viitoitetaan lähio-
pastuksena kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajaan saavuttaessa. Moottoritiellä ja moottoriliikennetiellä voidaan osoittaa levähdysalueella oleva ja muilla maanteilla tienvarsipalveluihin kuuluva opastuspiste. Viitoitus voidaan määrittellä tarkemmin alueellisessa opastussuunnitelmassa.

Opastuksen nykytila

Inventoinnin mukaan suunnittelualueella on 8 opastuspistettä, joista 7 kohdetta on opastettu nykyisin opastetauluin. Opastuspisteitä on pääteiden varsilla, huoltoasemien pihossa ja taajamien keskusta-
alueilla.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään, että kaikki opastuspisteet voidaan opastaa opastetauluin. Osan opastuspisteitä opastus kannattaa yhdistää pääkohteen opastukseen.

Opastuspisteiden opastus olisi pitänyt uusien vuoden 2009 loppuun kestävä siirtymäajan puitteissa.

Kuva 4-5. Esimerkki opastuspisteestä Puumalasta.

4.3.2 Opastustoimisto (tunnus 712)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kunnan tai matkailusta huolehtivan järjestön opastustoimisto, josta matkailijat voivat saada matkailua koskevia tietoja.

Viitoitettavan opastustoimiston tulee olla sijaintikunnan hyväksymä, ja sen tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöehdot. Jos opastustoimisto ei ole avoinna ympäri vuorokauden suositellaan, että toimiston ulkopuolelle sijoitetaan valaistu tai valaistussa ympäristössä oleva opastuskartta.

Taajamassa oleva opastustoimisto viitoitetaan lähio-
pastuksena kaikilta merkittäviltä tulosuunnilta taajamaan saavuttaessa. Taajaman ulkopuolella opastetaan tienvarsipalveluihin kuuluva opastustoimisto.

Opastuksen nykytila

Kussakin kunnassa on opastustoimisto. Mäntyharjun, Puumalan ja Kangasniemen opastustoimisto sijaitsee kunnanvirastossa. Muissa kunnissa opastustoimisto liittyy erilaisiin matkailun palvelukohteisiin. Kuusi opastustoimistoa on nykyisin opastettu opastustauluin.

Suunnitelma

Kaikki kuusi nykyisin opastettua opastustoimistoa voidaan edelleen opastaa opastustauluin ja kolmelle opastustoimistolle tulisi opastus järjestää opastustauluilla.

Opastustoimistojen opastus olisi pitänyt uusia vuoden 2009 loppuun kestävä siirtymäajan puitteissa.

4.3.3 Ensiapu (tunnus 715)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa yleissairaala tai terveyskeskuksen sairaala, jossa on kaikkina vuorokauden aikoina lääkäri paikalla. Opastus on tarkoitettu lähinnä kiireellisiä hätätapauksia varten eikä normaalisti sairaalassa tai terveyskeskuksessa asioivalle. Saatavilla olevien ensiapupalvelujen on vastattava merkin edellytyksiä. Viitoitus ensiaputunnuksella on erityisen tärkeää pitää ajan tasalla.

Ensiaputunnusta ei käytetä palvelukohteen opastustaulussa muiden tunnusten kanssa. Ensiaputunnusta voidaan käyttää myös maantien kohteita osoittavassa suunnistustaulussa, tienviitassa, erkanemisviitassa, ajokaistan yläpuolisessa viitassa sekä yksityisen tien viitassa, jolloin se yleensä sijoitetaan tunnusrivillä ensimmäiseksi.

Tienkäyttäjät opastetaan ensiavun läheisyyteen taajaman nimellä. Viitoitus aloitetaan laitosta lähinnä olevalta taajamaan johtavalta valta- ja kantatieltä, vilkasliikenteiseltä muulta maantieltä tai taajaman ohikulkutieltä.

Opastuksen nykytila

Nykyisellään ensiaputunnuksella on opastettu alueen kaikkiin terveyskeskuksiin. Opastus on hoidettu suunnistustauluissa, tienviitoissa tai portaaleissa olevilla tunnuksilla. Joissakin liittymissä on erillisiä pelkän tunnuksen sisältäviä liikennemerkkejä.

Suunnitelma

Nykyisellään ainoastaan Mikkelin keskussairaalsa on ympärivuorokautinen ensiapupäivystys. Ilta- ja yöaikaan päivystyspotilaat ohjataan Mikkelin seudun kunnista Mikkelin keskussairaalaan.

Nykyisellään ainoastaan Mikkelin keskussairaala täyttää ensiaputunnuksen käyttöedellytykset ympärivuorokautisen päivystyksen osalta. Ensiapupäivystysverkko on harventunut suunnittelualueen lisäksi muuallakin Itä-Suomessa. Ensiapuopastuksen järjestäminen tulisi tarkistaa laajemmin yhdessä sairaanhoitopiirien kanssa.

Tässä suunnitelmassa ei opastukseen esitetä muutoksia.

4.3.4 Autokorjaamo (tunnus 721) ja huoltoasema (tunnus 722)

Autokorjaamo -tunnuksen käyttö (tunnus 721)

Merkillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo tai korjaamopalveluja tarjoava huoltoasema, jossa ilman ajanvarausta korjataan arkipäivisin matkan aikana syntyneitä pieniä vikoja palveluille tyypillisinä ja säännöllisin aukioloaikoina.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva autokorjaamo voidaan osoittaa harvaan asutulla seudulla tai jos vastaavia palveluja ei ole saatavissa pitkällä tiejaksolla.

Huoltoasema -tunnuksen käyttö (tunnus 722)

Huoltoaseman sijainti osoitetaan ensisijaisesti öljy-yhtiön tunnuksella varustetulla myyntipaikkakilvellä. Kilpi asetetaan huoltoaseman kanssa samalle puolelle tietä paikkaan, josta se mahdollisuuksien mukaan näkyy tien suunnassa vähintään 300 metrin päähän sillä tiellä, jonka liikennettä asema pääasiallisesti palvelee.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva huoltoasema alueellisen opastussuunnitelman mukaan. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva huoltoasema voidaan osoittaa harvaan asutulla seudulla tai jos vastaavia palveluja ei ole saatavissa pitkällä tiejaksolla alueellisen opastussuunnitelman mukaan.

Harvaan asutulla seudullakin tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva huoltoasema voidaan viitoittaa vain, jos seuraavaan vastaavan tasoiseen palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 63 autokorjaamoja ja 39 huoltoasemaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 12 huoltoasemaa ja yksi autokorjaamo. Osa autokorjaamoista on opastettu osoiteviitalla.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 15 huoltoasemalle.

Autokorjaamoista valtaosa on taajamissa, jolloin opastustauluopastus maanteiltä ei tule kysymykseen. Autokorjaamoista 14 esitetään opastettavaksi osoiteviitalla. Osalla näistä autokorjaamoista on nykyiselläänkin osoiteviitta.

Kuva 4-6. Kilpailevat huoltamot on tasapuolisuuden vuoksi hyvä esittää samassa opastustaulussa.

4.3.5 Hotelli tai motelli (tunnus 723)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa hotelli tai motelli, jossa on majoitustilaa vähintään 25 hengelle, huoneissa oma wc ja suihku, aamiaispalvelu ja vastaanotto auki palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina. Hotelli, jossa on ravintola, osoitetaan hotelli- tai motelli- ja ruokailupaikkatunnuksen yhdistelmänä.

Taajamassa hotelli tai motelli voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Yleensä taajamassa sijaitseva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman ulkopuolelta vain, jos paikkakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja. Hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä, jos taajamassa oleva hotelli tai motelli katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hotelli tai motelli. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavan tasoiseen palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hotelli tai motelli on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta tasokkaampi tai alueellinen opastussuunnitelma toteaa kohteen merkittäväksi. Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevan hotellin tai motellin ennako-opastus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva hotelli tai motelli ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Valta- ja kantateillä tienkäyttäjät opastetaan hotellin tai motellin läheisyyteen kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä. Hotelli tai motelli voidaan osoittaa palvelukohteen opastustaululla, jos sitä ei voida paikantaa kuntakeskuksen tai muulla kohteen markkinoinnissa käytetyllä paikannimellä taikka kohteen nimi johtaa harhaan haettaessa kohdetta kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 12 hotellia, joista nykyisellään on opastettu opastustauluin 7 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään kaikille 7 nykyisin opastetuille hotelleille.

4.3.6 Ruokailupaikka (tunnus 724)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa lounas- tai ruokaravintola, jossa valmistetaan ja tarjoillaan lämpimiä aterioita. Ruokailupaikalla tulee olla palveluille tyypilliset ja säännölliset aukioloajat sekä asiakaspaikkoja palvelemaan normaalikokoisen turistibussin matkustajamäärä.

Taajamassa ruokailupaikan viitoitus voidaan toteuttaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Taajamassa sijaitseva ruokailupaikka voidaan tarvittaessa osoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä, jos taajamassa oleva ruokailupaikka katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Yleensä taajamassa sijaitseva ruokailupaikka viitoitetaan taajaman ulkopuolelta vain, jos paikkakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ruokailupaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ruokailupaikka voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva ruokailupaikka.

Valta- ja kantateillä tienkäyttäjät opastetaan ruokailupaikan läheisyyteen kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä. Ruokailupaikka voidaan osoittaa palvelukohteen opastustaululla, jos sitä ei voida paikantaa kuntakeskuksen tai muulla kohteen markkinoinnissa käytetyllä paikannimellä taikka

kohteen nimi johtaa harhaan haettaessa kohdetta kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 50 ruokailupaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 4 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 5 ruokailupaikalle. Yhden ruokailupaikan toiminta on muuttunut niin, että opastustaulut esitetään poistettavaksi ja yksi ruokailupaikka tulee uutena kohteena opastauluin opastettavaksi. Osoiteviitalla opastettavia kohteita ei suunnitelmassa ole.

Suurin osa ruokailupaikoista sijaitsee taajamissa katuverkolla, jolloin opastus maanteiltä lähtien ei tule kysymykseen.

4.3.7 Kahvila tai pikaruokapaikka (tunnus 725)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka, jonka aukioloajat ovat palvelulle tyypillisiä ja säännöllisiä. Merkillä voidaan osoittaa myös ruokailupaikat, jotka asiakaspaikkoja lukuun ottamatta täyttävät ruokailupaikkatunnuksen vaatimukset. Tyypillisiä pikaruokapaikkoja ovat mm. grillikahvilat ja hampurilaisravintolat.

Jos kahvila tai pikaruokapaikka sijaitsee palvelukohdekeskittymässä tai sellaisen nähtävyyden yhteydessä, jossa voidaan luontaisesti olettaa olevan merkin osoittamia palveluja, ei kahvilaa tai pikaruokapaikkaa erikseen viitoiteta.

Kahvila tai pikaruokapaikka -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka. Seututiellä ja yhdystiellä sekä harvaan asutulla alueella valtatiellä ja kantatiellä voidaan viitoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva kahvila tai pikaruokapaikka, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan

asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kahvila tai pikaruokapaikka.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 87 kahvilaa tai pikaruokapaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 10 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 10 kahvilalle tai pikaruokapaikalle. Opastustaulukohteet ovat samoja nykytilaan verrattuna. Kahvilatunnusta käytetään hyvin paljolti kohteiden palvelulupauksen toteutumisen merkinä. Kahvila tunnuksella on yleensä matkailijoiden kannalta positiivinen vaikutus pysähtyä nähtävyyksille. Osoiteviitasta opastusta esitetään 1 kohteelle.

Valtaosa kahviloista tai pikaruokapaikoista sijaitsee taajamissa, jolloin opastus maanteiltä ei tule kysymykseen.

4.3.8 Leirintäalue (tunnus 733) ja matkailuajoneuvoalue (tunnus 734)

Tunnuksien käyttö

Leirintäalue -merkillä voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen yleisessä matkailukäytössä toimiva leirintäalue. Yleisesti matkailulliseksi leirintäalueeksi katsotaan alueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokituksena käytetään leirintäalueiden luokitusryhmän viisiporista tasoluokitusjärjestelmää. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkeissä.

Matkailuajoneuvoalue -merkillä voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen yleisessä matkailukäytössä toimiva matkailuajoneuvoalue, jossa on vähintään 25 matkailuajoneuvopaikkaa. Yleisesti matkailulliseksi matkailuajoneuvoalueeksi katsotaan alueet, joilla on vähintään yhden tähden tasoluokitusta vastaavat palvelut. Tasoluokituksena käytetään leirintäalueiden luokitusryhmän viisiporista tasoluokitusjärjestelmää. Tasoluokitusta ei kuitenkaan esitetä opastusmerkissä.

Taajamassa sijaitsevan leirintäalueen viitoitus aloitetaan yleensä taajamaan johtavalta maantieltä. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva leirintäalue. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva leirintäalue voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva leirintäalue on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta palveluvarustukseltaan monipuolisempi tai alueellinen opastussuunnitelma toteaa kohteen merkittäväksi. Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevan leirintäalueen ennakko-opastus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva leirintäalue ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Matkailuajoneuvoalue viitoitetaan kuten leirintäalue, jos matkailuajoneuvoalue on kohteen päätoiminto. Mikäli matkailuajoneuvoalue toimii jonkin muun kohteen oheistoimintona, määrää kohteen päätoiminto viitoitustavan.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 8 leirintäaluetta ja 1 matkailuajoneuvoalue. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin kaikki xx leirintäaluetta. Ainoalle matkailuajoneuvoalueelle (SF-Caravan Hirvensalmella) on osoiteviitta opastus.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään kaikille 8 leirintäalueelle. Matkailuajoneuvoalue voidaan opastaa osoiteviitalla.

4.3.9 Ulkoilualue (tunnus 742)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa yleinen ulkoilualue, johon on järjestetty monipuoliset ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet. Ulkoilualueella tulee olla sisäinen viitoitus ja alueen huollon tulee olla järjestetty. Merkin käytön

edellytyksenä on myös, että ulkoilualueen ylläpitäjä vastaa alueen varustuksesta ja laadusta.

Ulkoilualue -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ulkoilualue. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ulkoilualue voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva ulkoilualue.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 14 ulkoilualuetta, jotka ovat luontopolkuja, erä- tai riisipolkuja sekä ulkoilureittejä tai hiihtolatuja. Näistä mitään ei ole nykyään opastettu opastustauluin.

Suunnitelma

Suunnitelmassa 12 kohteelle esitetään osoiteviittaopastusta.

4.3.10 Museo tai historiallinen rakennus (tunnus 772a)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa maakunnallisesti merkittävä museo, historiallisesti merkittävä rakennus tai yleensä rakennushistoriallinen kohde. Merkillä ei yleensä osoiteta toimivaa seurakuntakirkkoa. Opastuksen edellytyksenä on myös, että kohteet ovat hyvin hoidettuja, aukioloajoiltaan riittäviä ja avoinna kesäaikaan vähintään viitenä päivänä viikossa. Kohteen kunnossapitäjä tulee olla määritelty ja maanteiltä viitoitettavassa kohteessa tulee olla riittävästi pysäköintitilaa.

Suosituksen museon, historiallisesti merkittävän rakennuksen tai rakennushistoriallisen kohteen viitoituskelpoisuudesta antaa Museovirasto. Museoista viitoituskelpoisia ovat yleensä ainakin maakunnan merkittävimpään neljännekseen kuuluvat kohteet.

Taajamassa sijaitseva museo tai historiallinen rakennus voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on

todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Taajamassa olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujenulkopuolella oleva museo tai historiallinen rakennus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva museo tai historiallinen rakennus vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 42 museota tai historiallista rakennusta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 16 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 17 museolle tai historialliselle rakennukselle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 14 kohteelle.

4.3.11 Luontokohde (tunnus 772c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kansallispuisto, luontokeskus tai merkittävä luonnonnähtävyys taikka muuten arvokas luontokohde.

Kansallispuistossa on luonto- ja retkeilypolkuja sekä muita nähtävyyksireittejä, jotka yleensä alkavat ja päättyvät kansallispuiston opastuspisteeseen. Luonnonnähtävyyden tai muun arvokkaan luontokohteen opastuksen edellytyksenä on, että kohde on turvallinen, varustettu matkailijoiden vastaanottamista varten sekä kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa alueen varustuksesta ja laadusta. Kohteen varustuksen vähimmäisvaatimus on pysäköintimahdollisuus, opastuskartta ja järjestetty jätehuolto.

Kuva 4-7. Mäntyharjulla sijaitseva Iso-pappila museo.

Jos luontokeskus toimii kansallispuiston opastuspaikkana, opastetaan tienkäyttäjää luontokeskukseen kansallispuiston viitoituksella. Muutoin luontokeskuksen viitoituksessa toimitaan luonnonnähtävyyden tai muun luontokohteen tapaan.

Ulkoilureitin tai vaellusreitien lähtöpiste voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla, jonka kannassa käytetään luontokohteen tunnusta.

Suosituksen kansallispuiston ja luontokeskuksen viitoituskelpoisuudesta antaa Metsähallitus. Suosituksen luonnonnähtävyyden tai muun arvokkaan luontokohteen viitoituskelpoisuudesta antaa alueellinen ympäristökeskus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde. Yleensä valta- ja kantatietä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 27 luontokohdetta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 5 kohdetta.

Merkittävin kohteista on Repoveden kansallispuisto, joka rajautuu suunnittelualueeseen. Muut kohteet ovat mm. erilaisia luonnonmuistomerkkejä.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 5 luontokohteelle. Osoiteviittaopastusta esitetään lisäksi 18 kohteelle.

Repoveden kansallispuisto on opastettu Mäntyharjun ja Kouvolan suunnasta. Maantieopastus tapahtuu osin tämän suunnittelualueen ulkopuolelta.

Kuva 4-8. Mäntyharjun suunnasta Repoveden kansallispuiston opasteet.

4.3.12 Näköalapaikka (tunnus 772d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa turvallinen ja matkailijoiden vastaanottamista varten varustettu näköalapaikka. Opastuksen edellytyksenä on myös, että kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa paikan varustuksesta ja laadusta. Näköalapaikan varustuksen vähimmäisvaatimus on liikenteellisesti turvallinen pysäköintimahdollisuus ja järjestetty jätehuolto.

Taajamassa sijaitseva näköalapaikka voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Kohde voidaan tarvittaessa viitoittaa maantieltä, jos se on maakunnallisesti merkittävä.

Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva näköalapaikka. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva näköalapaikka vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueen näköalapaikka on Mikkelin kaupungissa sijaitseva näkötorni ja Lietveden näköalapaikka.

Suunnitelma

Suunnitelmassa Lietveden näköalapaikalle esitetään osoiteviittaopastusta ja Mikkelin katuverkolla sijaitsevalle Naisvuoren näkötornille esitetään osoiteviittaopastusta katuverkolta.

4.3.13 Muu nähtävyys (tunnus 772f)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa muu nähtävyys, jota ei ole määritelty merkeillä 772a – 772e. Muu nähtävyys voi olla arkeologinen kohde, muistomerkki, taiteellinen nähtävyys tai historiallinen nähtävyys, joka ei ole rakennus. Tällaisia nähtävyyksiä ovat muun muassa linnavuoret, muinaisjäännösalueet, linnojen rauniot, linnoitukset, sotiin liittyvät vallit ja muut rakennelmat, kanavat, sillat, museotiet, kansalliset kaupunkipuisot ja kokonaisuudet, joissa on useanlaisia elementtejä.

Kuva 4-8. Kanavat ovat Muu nähtävyys -tunnuksella opastettavista kohteista.

tejä. Muu nähtävyyks -merkkiä ei käytetä urheilu- ja liikuntapaikkojen, messukeskusten eikä muiden vastaavan tyyppisten kohteiden osoittamiseen.

Suosituksen merkittävästä historiallisesta nähtävyydestä antaa Museovirasto. Merkittävästä taiteellisesta nähtävyydestä suosituksen antaa läänin tai detoimikunta.

Taajamassa sijaitseva muu nähtävyys voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve tai viitoitustarve on todettu kunnan opastussuunnitelmassa. Taajamassa olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva muu nähtävyys. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva muu nähtävyys vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 43 muu nähtävyys -kohdetta. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 13 kohdetta.

Kohteita ovat mm. galleriat, kalliomaalaukset ja kanavat.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 13 muu nähtävyys -kohteelle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 24 kohteelle.

4.3.14 Uintipaikka (tunnus 773a)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kunnan terveystieteiden yleiseen käyttöön hyväksymä uimaranta, uimala tai uimahalli.

Taajamassa oleva uintipaikka voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Lähiopastukseen voidaan käyttää myös palvelukohteen osoiteviittaa.

Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva uintipaikka. Yleensä valta- ja kantatieltä ei osoiteta risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa uintipaikkaa.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 50 uintipaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 10 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 10 uintipaikalle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 29 kohteelle.

Opastuksen kannalta luontevaa voisi olla, että opastustauluopastusta käytetään tarvittaessa uimahalleille, mutta kesäkäyttöisillä uimarannoilla käytetään vain osoiteviittaa.

Kuva 4-9. Opastettavilla uimarannoilla tulee olla varusteet ja laitteet kunnossa.

4.3.15 Kalastuspaikka (tunnus 773b)

Tunnuksen käyttö

Kalastuspaikka -merkillä voidaan osoittaa virkistyskalastukseen oikeuttava kalastusluvan myyntipaikka, josta tulee olla opastus kalastuspaikalle tai vesialueelle, mikäli kalastuspaikka ei sijaitse lupien myyntipaikan välittömässä läheisyydessä. Epäselvissä tapauksissa suosituksen kalastuspaikan viitoituskelpoisuudesta antaa Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry.

Kalastuspaikka -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kalastuspaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva kalastuspaikka voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kalastuspaikka tai jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 15 kalastuspaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 6 kohdetta.

Kuva 4-10. Miekankosken virkistyskalastusalue Mäntyharjulla tarjoaa historiatietoa uitosta ja toimii alueellisena matkailun opastajana.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 6 kalastuspaikalle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 6 kohteelle.

4.3.16 Hiihtohissi (tunnus 773c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa laskettelurinne, jossa on hiihtohissi.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hiihtohissi. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hiihtohissi voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva hiihtohissi vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Suunnittelualueella on 2 laskettelurinnettä, Juvan Hasämäki ja Mikkelin Tornimäki.

Suunnitelma

Suunnitelmassa esitetään opastustauluopastusta molemmille laskettelurinteille.

4.3.17 Golfkenttä (tunnus 773d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä osoitetaan golfkenttä, jossa on pelimahdollisuus kaikille johonkin golfseuraan kuuluville pelaajille. Opastettavan golfkentän tulee täyttää Suomen Golfliiton golfkentille asettamat vaatimukset.

Golfkenttä -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva golfkenttä. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva golfkenttä voidaan viitoit-

taa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsi-palvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva golfkenttä vain, jos kohde on maa-kunnallisesti erittäin tärkeä.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 3 golfkenttää ja kesällä 2011 avattava range.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään kaikille golfkentille ja avattavalle rangelle.

4.3.18 Mökkimajoitus (tunnus 774a)

Tunnuksen käyttö

Mökkimajoitus -merkkiä voidaan käyttää palvelukohteen opastustaulussa osoittamaan yhtenäinen, vähintään viisi lomamökkiä sisältävä alue, jossa on majoitustilaa lomamökeissä tai muissa sisätiloissa vähintään 25 henkilölle. Vähintään kaksi mökkiä sisältävä kohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa mökkimajoitustunnuksen sisältävällä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Merkin yhteydessä käytetään kohteen nimeä, jos kyseessä on kohteen päätoiminto.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsi-palveluihin kuuluva mökkimajoitus. Tienvarsi-palvelujen ulkopuolella oleva mökkimajoitus voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsi-palvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva mökkimajoitus ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 175 mökkimajoituskohdetta. Nykyisellään mökkimajoitukseksi on opastettu opastustauluin 13 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 19 mökkimajoituskohteelle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 83 kohteelle.

Suurella osalla mökkimajoituskohteista mökkien lukumäärä jää alle viiden, mikä on opastustauluopastuksen edellytys.

4.3.19 Aamiaismajoitus (tunnus 774b)

Tunnuksen käyttö

Merkkiä voidaan käyttää palvelukohteen opastustaulussa osoittamaan maatalo- ja perhemajoitustyyppinen kohde, jossa on aamiaismajoitus ja majoitustilaa vähintään 25 hengelle. Vähintään kaksi erillistä majoitustilaa sisältävä aamiaismajoituskohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa aamiaismajoitustunnuksen sisältävällä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä.

Aamiaismajoitus -merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsi-palveluihin kuuluva aamiaismajoitus. Tienvarsi-palvelujen ulkopuolella oleva aamiaismajoitus voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsi-palvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva aamiaismajoitus ainoastaan harvaan asutulla seudulla tai muualla silloin, kun lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 25 aamiaismajoituskohdetta, joista 5 on opastettu opastustauluilla.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 8 aamiaismajoituskohteelle ja osoiteviittaopastusta 15 aamiaismajoituskohteelle.

4.3.20 Suoramyyntipaikka (tunnus 774c)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa suoramyyntipaikka, joka katsotaan paikkakunnalla merkittäväksi tai toimii suoramyyntikeskuksena ja jonka tuotevalikoima on monipuolinen. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteillä voidaan osoittaa tienvarsi- ja palveluihin kuuluva suoramyyntipaikka. Tienvarsi- ja palvelujen ulkopuolella oleva suoramyyntipaikka voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatietä ei osoiteta tienvarsi- ja palvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa suoramyyntipaikkaa.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 24 suoramyyntipaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 13 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään 14 suoramyyntipaikalle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 10 kohteelle.

Kuva 4-11. Vanhat maatilamatkailu opasteen tunnus tulee muuttua nykyisen ohjeen mukaisesti kohdetta kuvaavaksi tunnukseksi.

4.3.21 Käsityöpaja (tunnus 774d)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa maaseutuyritys, jossa valmistetaan ja mahdollisesti myydään ammattimaisesti paikan päällä tai lähialueella tehtyjä käsityötuotteita. Käsityöllä tarkoitetaan jonkin asian valmistamista käsin, työkaluja käyttämällä tai pelkästään käsin muotoilemalla, kuitenkin käyttämättä täysin automatisoitua työtapaa. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva käsityöpaja. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva käsityöpaja voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatieltä ei osoiteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa käsityöpajaa.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 3 käsityöpajaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin yksi kohde.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään yhdelle käsityöpajalle. Osoiteviittaopastusta ei esitetä kohteille.

4.3.22 Kotieläinpiha (tunnus 774e)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa etenkin lapsille suunnattu eläintarha, jossa on kotieläimiä. Kotieläinpihassa asiakkaat saavat tutustua kotieläinten elämään ja usein myös osallistua niiden hoitoon. Kotieläinpiha-tunnuksella voidaan osoittaa myös pienimuotoisempi eläintarha, esim. strutsitarha tai muu lintupuisto.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on yksi kotieläinpiha, joka on opastettu osoiteviitalla.

Suunnitelma

Suunnitelmassa osoiteviittaopastus esitetään alueen ainoalle kotieläinpihalle.

4.3.23 Ratsastuspaikka (tunnus 774f)

Tunnuksen käyttö

Merkillä voidaan osoittaa kaikille vierailijoille avoinna oleva ratsastuspaikka, jolla on matkailu- tai harrastuskohteena paikkakunnalle alueellista merkitystä. Yleisesti ratsastuspaikaksi katsotaan ratsastustallit, jotka täyttävät Suomen Ratsastajainliiton talleille asettamat hyväksymiskriteerit. Merkin käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus.

Merkkiä ei yleensä käytetä taajamassa. Taajaman ulkopuolella maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ratsastuspaikka. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ratsastuspaikka voidaan viitoittaa, jos se katsotaan alueellisessa opastussuunnitelmassa tärkeäksi. Valta- ja kantatieltä ei osoiteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa ratsastuspaikkaa.

Opastuksen nykytila

Inventointitietojen mukaan suunnittelualueella on 11 ratsastuspaikkaa. Näistä nykyisellään on opastettu opastustauluin 2 kohdetta.

Suunnitelma

Suunnitelmassa opastustauluopastusta esitetään kolmelle ratsastuspaikalle. Lisäksi osoiteviittaopastusta esitetään 8 kohteelle.

5 OPASTUSLUPAMENETTELY

Palvelukohteen viitoittaminen edellyttää aina tienpitäjän lupaa. Tienpitäjänä toimii maantiellä Liikennevirasto, kadulla kunta ja yksityisellä tiellä tiehoitokunta.

Jos viitoitettava kohde sijaitsee taajamassa ja maantieltä alkava viitoitusreitti jatkuu katuverkolla, opastelupa edellyttää myös kunnan lupaa viitoituksen jatkuvuuden varmistamiseksi kohteeseen saakka. Jos kohde sijaitsee yksityisen tien varressa ja viitoitusreitti jatkuu yksityisellä tiellä, opastelupa edellyttää myös yksityistiekunnan lupaa viitoituksen jatkuvuuden varmistamiseksi.

Opasteluvan hakeminen

Opastelupien käsittely on keskitetty Tampereella sijaitsevaan Pirkanmaan ELY-keskukseen, mutta kussakin ELY-keskuksessa on lupayhdyshenkilö. Yhteystiedot löytyvät liitteestä 2.

Lupaa maantien varteen pystytettäville opasteille tulee hakea Pirkanmaan ELY-keskukselta kirjallisesti. Hakemuslomakkeet löytyvät Liikenneviraston internet-sivuilta. Lomakemalli ja tarkka internet-osoite ovat liitteessä 3.

Lupia haetaan seuraavasti:

- Matkailuopasteita haetaan Palvelukohteen opastelupahakemuksella.
- Mustapohjaista osoiteviittaa ja ennakkomerkkiä haetaan Osoiteviitan lupahakemuksella.
- Tilapäistä viitoituslupaa ja yleisötillaisuuksien viitoituslupaa haetaan suoraan ao. ELY-keskuksesta.

Opasteluvan hakijan on osoitettava kohteensa viitoituskelpoisuus jokaisen viitoitettavan toiminnon osalta lupaa hakiessaan. Epäselvissä tapauksissa Pirkanmaan ELY-keskus voi kysyä ulkopuolisilta tahoilta suosituksia kohteiden viitoitusperusteista.

Kaikki uudet opasteluvat kirjoitetaan määräaikaistena, jolloin olosuhteissa tapahtuneet muutokset voidaan ottaa nopeasti huomioon. Luvan määräaika on yleensä viisi vuotta.

Lupapäätökset ovat pääsääntöisesti maksullisia. Maksua ei peritä määräaikaista lupaa uusittaessa, mikäli opastukseen ei tule muutoksia.

Opastelupa sisältää opastemerkkien mittapiirustukset, joiden avulla merkit voidaan hankkia kilpivalmistamoilta.

Lupahakemuksen käsittely kestää 6 - 8 viikkoa. Käsittelyaikaan vaikuttaa mm. se, onko opastuskelpoisuudesta tarpeen hankkia jonkun ulkopuolisen tahon lausunto.

Opastusmerkkien hankinta, hoito ja ylläpito

Opastusmerkkien hankinta, pystyttäminen ja ylläpito ovat opastettavan kohteen haltijan vastuulla. Opastusmerkin tiedot tulee pitää ajan tasalla.

Palvelukohteen opasteluvan haltija vastaa luvan mukaisen opastuksen toteuttamiskustannuksista. Pirkanmaan ELY-keskus antaa opasteluvan liitteenä tarkemmat toimintaohjeet merkin toteuttamiselle. Opasteluvan liitteenä on luettelo Liikenneviraston auditoimista liikennemerkkien valmistajista, joilta opastusmerkit voi hankkia.

Luvanhaltijan on otettava yhteyttä Liikenneviraston alueelliseen hoitourakoitsijaan merkkien asennustyöstä sopimiseksi. Luvanhaltija voi ostaa asennustyön alueurakoitsijalta tai muulta sellaiselta urakoitsijalta, joka täyttää tiellä suoritettavan työn pätevyysvaatimukset ja hallitsee liikennemerkkien rakennetta ja pystytystä koskevan Liikenneviraston ohjeistuksen.

Opastusmerkkien ja niiden pystytyksen ohjeellisia hintoja:

- liikennemerkki
- osoiteviitta n. 30 € kpl
- opastustaulu 100 -200 € kpl
- merkkijalat ja kiinnitystarpeet 20 - 30 €/merkki
- rahti kilpivalmistamolta 20 - 40 €/lähetyt
- pystytystyö 50 - 200 €/merkki.

Opastustaulujen hintaan vaikuttaa taulun koko ja käytettävä materiaali (alumiini, vaneri). Pystytystyön hintaan vaikuttavat mm. matkakustannukset (kuinka kaukaa pystyttäjä tulee), tarvitaanko kaivuria ja pystytettävien merkkien lukumäärä.

Opastusmerkin ylläpito kuuluu opasteluvan haltijalle. Ylläpidolla tarkoitetaan merkin uusimista tilanteessa, jossa se on niin huonokuntoinen, ettei se enää täytä normaaleja liikennemerkin kuntokriteerejä. Liikennevirasto valvoo liikennemerkkien kuntoa vuosittaisilla tarkastuksilla. Jos merkin kunto edellyttää merkin uusimista, Liikennevirasto ottaa yhteyttä luvanhaltijaan merkin uusimiseksi. Mikäli huonokuntoinen merkki jää uusimatta, opastelupa voidaan peruuttaa tällä perusteella.

Jos luvallisia opastusmerkkejä on tarpeen muuttaa tai uusia tienpitäjän omien toimenpiteiden kuten esimerkiksi liittymäjärjestelyjen tai muiden tienparannustoimenpiteiden takia, Liikennevirasto vastaa maanteillä merkkien uusimiskustannuksista myös palvelukohteiden opastusmerkkien osalta.

Opastuksen järjestämisen edellytyksenä on, että palvelukohteesta on saatavilla opastusmerkissä osoitetut palvelut niille tyypillisinä ja säännöllisinä aukioloaikoina. Jos kohteen palveluista osa on väliaikaisesti poissa toiminnasta, tulee kyseisiä palveluja osoittavat tunnukset peittää merkin pohjaväriin mukaisella peitelevyllä. Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit tulee joko poistaa tai peittää kiinniloajaksi. Jos palvelukohteen toiminta on kokonaan keskeytyksissä, tulee opastusmerkki poistaa tai peittää kokonaan.

Mikäli opastettava kohden jää kokonaan pois käytöstä, kaikki opasteet on poistettava.

6 OPASTUSSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN JA YLLÄPITO

Opastuksen toteuttaminen

Opastuksen toteuttaminen on pääosin palvelukohteiden omistajien ja ylläpitäjien vastuulla. Palvelukohteiden opastusmerkkiuudistukseen liittyvä siirtymäkausi ulottuu vuoden 2013 loppuun, johon mennessä uudistuksen edellyttämät opasteiden muutokset tulee viimeistään toteuttaa. Uusien tunnusten ja muuttuneiden merkkien, mm. osoiteviitan ennakkomerkki, tarjoavat laajentuneet opastusmahdollisuudet kannattaa hyödyntää välittömästi. Myös palvelukohteiden imagon ja houkuttelevuuden kannalta merkit kannattaa uusien muuttuneiden käytöjen mukaisiksi mahdollisimman pian.

Opastustoimistojen ja opastuspisteiden kehittäminen ja näihin johtavan opastuksen toteuttaminen on kuntien ja Liikenneviraston vastuulla. Myös alueen matkailuorganisaatioilla on tässä oma osuutensa. Opastuspisteiden kartat tulisi pitää jatkuvasti ajan tasaisina ja kunnoltaan hyvinä. Opastuspaikkojen viitoitus tulee opastusmerkkiuudistukseen liittyen muuttaa uusien käytöjen mukaiseksi vuoden 2009 loppuun mennessä. Maanteiden osalta päävastuu on Liikennevirastolla ja muiden teiden osalta kunnilla.

Opastustilannetietojen ylläpito

Tavoitteena on, että palvelukohteiden opastussuunnitelman tietoja pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Suunnitelmakartat on tehty AutoCad -ohjelmalla ja opastettavien kohteiden luettelo on Excel-taulukkona. Nämä on koottu suunnitelman liitteiksi, jolloin niiden päivittäminen ja ylläpito on mahdollista. Aineisto on Pirkanmaan ELY-keskuksen käytössä. Tarkoitus on, että suunnitelma on pohjana opastustilanteen jatkuvalla seurannalla. Tietoja päivitetään sitä mukaa, kun uusia opastuslupia myönnetään ja opastuksia toteutetaan. Samaten tiedot tilanteista, jossa opasteet poistetaan joko toiminnan loppumisen vuoksi tai muista syistä, tulisi saada päivitettyä ja ylläpidettyä.

Pirkamaan ELY-keskuksella ja alueellisilla ELY-keskuksilla tulee aina olla käytettävissään ajan tasalla olevat tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmat sekä ajan tasalla oleva tieto siitä, missä laajuudessa tavoitetila on toteutunut maastoon.

Opastussuunnitelman ylläpito

Kokonaisvaltaisen seudullisen opastussuunnitelman tarkistaminen tulee tehdä keskimäärin 10 vuoden välein tai aikaisemmin, jos uusia opastelupia ei voida käsitellä seudullisten viitoitusperiaatteiden perusteella nopeasti ja sujuvasti, tienvälikäytävissä tapahtuu muutoksia tai jos tavoitetilan opastusmerkkisuunnitelmien ylläpitäminen ei ole toteutunut.

LÄHTÖAINEISTO

Palvelukohteiden viitoitukseen liittyvä ohjeistus:

Palvelukohteiden viitoitus. TIEH 2000021-07. Ohje kertoo palvelukohteiden viitoitusperiaatteet ja opastaa viitoituksessa käytettävien merkkien sisällön ja muodon valitsemisessa.

Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen. TIEH2100051-07. Ohje määrittelee alueelliset opastussuunnitelmat, ohjaa suunnitteluprosessia ja organisointia, antaa perusteita suunnitelmien laatimiselle sekä esittää eri suunnitteluvaiheiden sisältöjä ja niissä huomioon otettavia asioita.

Yleisohjeet liikennemerkkien käytöstä. TIEH 2000006–03. Ohje sisältää liikennemerkkien käyttöperiaatteet ja niihin liittyvät säädöstekstit.

Liikenteen ohjaus, Viitoitus. TIEL 2130006–96. Ohje sisältää yleiset viitoitusperiaatteet sekä määrittelyt viitoituskohteiden valinnoille ja viitoituksessa käytettäville opastusmerkeille.

Liikennemerkkipiirustukset. TIEL 2131908. Kansiot sisältävät liikennemerkkien yksityiskohtaiset mitoituspäätökset.

Matkailuteiden määrittely - Periaatteet. TIEH 1000080-04. Julkaisu sisältää Tiehallinnon toimintalinjat matkailuteiden viitoituksessa.

Tienvarsimainonnan käsikirja. Tiehallinto, ympäristöministeriö ja Kuntaliitto 2002. Käsikirja on ensisijaisesti tienvarsimainonnasta ja lupahakemusten käsittelystä vastaaville tahoille tarkoitettu opas, joka sisältää tienvarsimainontaa koskevat säädökset, sijoitusperiaatteet ja lupamenettelyt.

Tienvarsimainonta - Toimintalinjat. TIEH 1000106–06. Toimintalinjat kuvaavat Tiehallinnon menettelytavan tienvarsimainosten lupakäsittelyssä sekä tienvarsimainonnan hallinnassa ja siirtymävaiheen hoitamisessa.

Tienvarsimainonta – Lupamenettelyohje. TIEH 2100047–07. Ohje sisältää perustietoa tienvarsimainontaan liittyvän poikkeuslupapäätöksen käsittelyyn, tienvarsimainonnan valvontaan ja luvattomien mainosten poistamiseen.

Levähdys- ja pysäköimisalueiden kehittäminen – Toimintalinjat. TIEL 1000029. Toimintalinjat määrittelevät Tiehallinnon tienvarsipalvelujen kehittämisen suuntaviivat 2000-luvulle.

Ulkoilun ja urheilun merkit. Suomen Standardisoimisliitto. SFS 4424. 2002. Ohjetta voidaan soveltaa ulkoilualueiden ja palvelukohteiden sisäisessä viitoituksessa. Ohjeen merkkejä ei kuitenkaan voi käyttää tieliikennelain tarkoittamalla tiellä.

Kunnan osoitejärjestelmä – Ohjeet ja suositus. Kuntaliitto 2006. Julkaisu antaa ohjeet ja suositukset kunnan osoitejärjestelmästä.

Muu lähtöaineisto:

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma. Tiehallinto. Kaakkois-Suomen tiepiiri. TIEH 1000175-08. Kouvola 2008.

Savo-Karjalan maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma. Tiehallinto. Savo-Karjalan tiepiiri. TIEH 1000213-09. Kuopio 2008.

Varkauden - Pieksämäen seudun matkailun strateginen kehittämissuunnitelma. Varkauden talousalueen aluekeskusohjelma. CreaMentors. Elokuu 2009.

Varkaus - Pieksämäki -seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma. Joroisten kunta. Leppävirran kunta. Pieksämäen kaupunki. Varkauden kaupunki. Kaakkois-Suomen tiepiiri. Savo-Karjalan tiepiiri. Itä-Suomen lääninhallitus. Etelä-Savon maakuntaliitto. Pohjois-Savon liitto. Helmikuu 2007.

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2007. Etelä-Savon matkailun kehittämissuunnitelma 2007 – 2013. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisuja 84:2007. Mikkeli.

Nevalainen, Jaana. 2007. Matkailun ja tienpidon yhteiset kysymykset Kaakkois-Suomen tiepiirissä. Esiselvitys. Tiehallinnon selvityksiä 12/2007. Tiehallinto, Kaakkois-Suomen tiepiiri. Kouvola.

LIITTEET

1. Palvelukohteiden opastusmerkkisuunnitelma
  - Luettelo opastettavista kohteista
  - Suunnitelmakartat opastettavista kohteista
2. Palvelukohteiden opastelupayhdyshenkilöt ja yhteystiedot
3. Hakemuslomake palvelukohteen opastuslupaa varten

LIITE 2

ELY-keskusten opastelupakäsittelyn yhteystiedot

Pohjois-Savon lupayhdyshenkilöt:

Raimo Kaikkonen, puh. 0400 379 517, raimo.kaikkonen@ely-keskus.fi

Arto Huuskonen, puh. 040 488 0632, arto.huuskonen@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus, lupapalvelut

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Luvat

PL 297

33101 Tampere

liikenteen.asiakaspalvelu@ely-keskus.fi

Asiakaspalvelunumero 0206 90300

Hakemuslomake löytyy internetistä osoitteesta:

www.liikennevirasto.fi -> Tie -> Palvelut -> Luvat, avustukset ja lomakkeet -> Tienkäyttäjän opastaminen ->

Lomakkeet -> Palvelukohteen opastelupahakemus

Muita yhteystietoja löytyy Liikenneviraston Internet-sivuilta.

HAKEMUS

1 (3)

Palvelukohteen opasteluvan hakeminen

Hakijan yhteystiedot

Hakija	Y-tunnus	
Yhteyshenkilön nimi	Puhelin	Sähköpostiosoite
Hakijan lähiosoite	Postinumero	Postitoimipaikka
Laskutusosoite (ellei sama kuin hakijan)	Postinumero	Postitoimipaikka

Opastettava kohde

Opastettavan kohteen nimi	Tiennumero	Kunta
Lähiosoite (jos eri kuin hakijan osoite)	Postinumero	Postitoimipaikka

Kohteen internet-osoite (jos kohteesta on olemassa internet-sivut)

http://

Esimerkit haettavista opasteista

 MALLILAN KARTANO Palvelukohteen opastustaulu	 Hiidenkivi Palvelukohteen osoiteviitta	 Hiidenkivi Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki
---	--	--

Opasteisiin haettavat tunnukset

Palvelukohteet voidaan opastaa opastustauluilla tai palvelukohteen osoiteviitalla ja mahdollisilla palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkeillä.

Valitse opasteisiin haettavat tunnukset **numeroimalla ne merkittävyyden mukaan.**

- Monipuolisia palveluja tarjoavan kohteen opastustaulussa voidaan esittää **enintään kolme tunnusta.**
- Palvelukohteen osoiteviitassa ja osoiteviitan ennakkomerkissä voidaan esittää **vain yksi ruskeapohjaiseen merkkiryhmään kuuluva tunnus.**
- Kaikille palvelukohteille ei ole olemassa omaa tunnusta. Tällöin voi hakea lupaa tunnuksettomalle, ruskeapohjaiselle osoiteviitalle ja osoiteviitan ennakkomerkeille.

 711 Opastuspiste	 712 Opastustoimisto	 721 Autokorjaamo	 722 Huoltoasema
 723 Hotelli tai motelli	 724 Ruokailupaikka	 725 Kahvila tai pikaruokapaikka	 731 Retkeilymaja
 733 Leirintäalue	 734 Matkailuajoneuvoalue	 741 Levähdysalue	 677 Pysäköintialue
 742 Ulkoilualue	 772 a Museo tai historiallinen rakennus	 772 b Maailmanperintökohde	 772 c Luontokohde
 772 d Näköalapaikka	 772 e Eläintarha tai -puisto	 772 f Muu nähtävyys	 773 a Uintipaikka
 773 b Kalastuspaikka	 773 c Hiihtohissi	 773 d Golfkenttä	 773 e Huvipuisto tai teemapuisto
 774 a Mökkimajoitus	 774 b Aamiaismajoitus	 774 c Suoramyyntipaikka	 774 d Käsityöpaja
 774 e Kotieläinpiha	 774 f Ratsastuspaikka	Palvelukohteen osoiteviitta ilman tunnusta	Palvelukohteen osoiteviitta ja ennakkomerkki ilman tunnusta

Opasteisiin ehdotetut tekstit

Opasteissa käytetään pääsääntöisesti palvelukohteen tai yrityksen nimeä. Kaksikielisissä kunnissa palvelukohde voidaan opastaa kielilain mukaisesti molemmilla kotimaisilla kielillä.

Opasteisiin ehdotettu teksti	
------------------------------	--

Tarkempi kuvaus opastettavasta kohteesta

Tarjottavat palvelut ja palvelutaso (esimerkiksi aukioloajat, asiakaspaikat ja mahdollinen kohteen luokitus)

Allekirjoitus	
Paikka	Hakijan allekirjoitus
Aika	Nimen selvennys

Lupapäätös on maksullinen.

LIITÄ HAKEMUKSEEN KARTTALIITE, josta käy ilmi opastettavan kohteen sijainti sekä osoiteviitan ja mahdollisten ennakkomerkkien ehdotetut sijoituspaikat.

Karttaliitteen mittakaavan tulisi olla 1 : 80 000 tai tarkempi.

Karttaliitteen voi tulostaa Maanmittauslaitoksen ylläpitämästä Kansalaisen Karttapaikasta:
<http://kansalaisen.karttapaikka.fi>

Kansalaisen karttapaikan käyttöehtojen mukaisesti käyttäjällä on lupa tulostaa yksittäistä käyttöä varten yksittäisiä kartoja. Kansalaisen karttapaikan käyttöehdot löytyvät osoitteesta:
<https://www.karttapaikka.fi/Karttapaikka/default.asp?id=784>

Muut mahdolliset tarkennukset haettaviin opasteisiin ja niiden ehdotettuihin sijoituspaikoihin tulee esittää erillisellä, vapaamuotoisella liitteellä.

Palvelukohteen opastelupahakemuksen täyttäminen

Hakijan tiedot

- Luvan hakijaksi merkitään yritys tai yksityishenkilö. Lupapäätös lähetetään hakijalle.
- Kohtaan 'Yhteyshenkilö' merkitään sen henkilön nimi ja puhelinnumero (yleensä sama kuin hakija), jolta lupakäsittelijä voi tarvittaessa pyytää asiasta lisätietoja.

Opastettavan kohteen sijainti

- Näiden tietojen avulla kerrotaan haluttujen opasteiden tai viitan/viittojen paikat mahdollisimman tarkasti. Kartan ja mahdollisen piirroksen liittäminen hakemuksen liitteeksi on tärkeää kohteen paikantamiseksi.
- Viitotettavan kohteen nimi -kohdassa kerrotaan palvelukohteen nimi. Tämä ei ole aina sama kuin yrityksen nimi. Kohteen nimenä käytetään yleensä erisnimeä, tunnuksen nimeä ei toisteta tekstissä. Kohteen nimi tai sitä kuvaava teksti esitetään mahdollisimman lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa.

Viitat/opasteet

- Tästä kohdasta valitaan haluttu opaste tai viitta ja siihen halutut tunnuksat. Monipuolisia palveluja tarjoavan kohteen opastusmerkeissä voidaan esittää korkeintaan kolme kohteen tärkeimpiä palveluja kuvaavaa tunnusta.
- Hakemukseen liitetään vapaamuotoinen selvitys opastettavan kohteen tarjoamista palveluista ja aukioloajoista.
- Lisäksi tässä kohtaa esitetään opasteisiin halutut tekstit esim. maaseutuyrityksen yhteydessä "Mansikoita", "Mökkejä" jne.

Liitteet

Hakemukseen on liitettävä ote perus- tms. kartasta, johon on merkitty palvelukohteen sijainti sekä tarkempi kartta tai piirros, josta ilmenee opasteen/viitan suunniteltu sijaintipaikka. Jos haetaan muutosta ennestään olevaan lupaan, hakemukseen liitetään kopio luvasta ja jos mahdollista kuva nykyisestä opasteesta.

Lisäksi eräitä tunnuksia haettaessa mukaan liitetään ao. suosituksenantajan lausunto. Muun muassa Suoramyyntipaikka -tunnuksen käyttöoikeuteen tarvitaan kunnan suostumus. Lisätietoja julkaisussa "Palvelukohteen viitoitus", TIEH 2000021-07.

Hakemuksen lähettäminen

Hakemus lähetetään postitse:

Pirkanmaan ELY -keskus
Luvat
PL 297
33101 Tampere

tai sähköpostilla liikenteen.asiakaspalvelu@ely-keskus.fi

Luvan myöntäminen

Palvelukohteen taso ja sijainti määrittelevät, minkälainen opastuslupa ja mitkä tunnuksat kohteelle myönnetään. Lupapäätöksessä ja lupaehtoissa määritellään opastusmerkkien koko ja sijainti. Luvansaaja hankkii, pystyttää ja kunnossapitäää opastusmerkit kustannuksellaan.

Pohjois-Savon elinkeino-,
liikenne- ja ympäristökeskus
Liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue
PL 1117, 70101 Kuopio
Kirkkokatu 1, 70100 Kuopio
puh. 020 63 60080
www.ely-keskus.fi

ISSN-L 1798-8055
ISSN 1798-8055 (painettu)
ISSN 1798-8063 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-257-208-0 (painettu)
ISBN 978-952-257-209-7 (PDF)